

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Letnik IV.

Celovec, v soboto 12. II., 1949

Štev. 21 (206)

DR. ALEŠ BEBLER

Nikoli se ne bomo odrekli naši sveti pravici po narodnem zedinjenju

London, 10. marca 1949. — Na današnji seji namestnikov zunanjih ministrov štirih velesil je jugoslovanski predstavnik dr. Aleš Bebler podal mišljenje vlade Federativne ljudske republike Jugoslavije o stališču zapadnih sil do jugoslovanskih predlogov. Ko je izjavil, da ga je predstavnik Sovjetske zveze veleposlanik Zarin obvestil, da so delegati Združenih držav, Velike Britanije in Francije odklonili tri prve točke jugoslovanskega predloga, to je sprememba meja, avtonomija za slovensko prebivalstvo, ki bi ostalo v Avstriji in reparacije za škodo, ki jo je Avstrija prizadejala Jugoslaviji za časa vojne, je tov. dr. Bebler izjavil:

»Imel sem že priložnost, da vam izjavim, da so pravice koroških Slovencev za priključitev svoje dežele k matični zemlji in pravica Jugoslavije, ki iz tega izhaja — za priključitev Slovenske Koroške — nesporno dejstvo.

Z druge strani pa sem prav tako imel priložnost, da izjavim — upoštevajoč nesporni značaj teh pravic — da je vlada Federativne ljudske republike Jugoslavije, ko je predložila štiri točke kot temelj za kompromisni predlog, šla do skrajnih meja. Iz tega sledi, da je odbijanje te osnove s strani treh zapadnih sil izzvalo nevarnost, da konferenca doživi popoln neuspeh.

Očitno je — in današnji londonski tisk to jasno kaže — da bo prišlo do poskusov, da bi se na nas prevladala odgovornost za morebitni neuspeh. Kljub vsemu temu pa je naša vest popolnoma mirna.

Mi smo se borili in se bomo borili — je nadaljeval dr. Bebler — za pravično stvar, za pravico naroda, da sam odloča o svoji usodi — pravica, ki je proglašena v Atlantski karti in karti Združenih narodov — za pravico slovenskega naroda na

Koroškem, ki že več kot 1000 let živi in nudi junaški odpor germanskemu pritisku.

Če so nekateri zavezniki pripravljeni, da pozabijo na načela, ki so bila proglašena v času vojne, da pozabijo na mali narod, ki se je v času vojne boril na njihovi strani, potem je to njihova stvar. Mi tega ne moremo storiti, ker je ta narod del našega telesa.

Mi, Jugoslavlani, imamo za seboj preteklost polno borbe za svoj nacionalni obstoj in za svojo združitve. Stoletja smo bili plen turškega, avstro-nemškega in italijansko-venezianskega ekspanzionizma. Vendar smo ostali pri življenju in ustvarili nacionalno državo. Nikdar v svoji zgodovini nismo zatirali drugega naroda, nikdar nismo bili nepravilni niti delali težkoče svojim sosedom. Tudi v bodoče bomo šli po tej poti. Vendar pa se nikoli ne bomo odrekli naši sveti pravici po nacionalnem zedinjenju, nikdar ne bomo prenehali, da se ne bi interesirali za usodo svojih bratov, ki so takrat, ko je bila ustvarjena naša država, ostali izven meja naše nacionalne države.

Tega mi ne moremo in nihče nima pravice, da bi to od nas zahteval. Če pa se bo kljub naši pomirljivosti, ki izhaja iz naše globoke ljubezni do miru, pokazalo, da je sporazum v vprašanju Koroške nemogoč, potem pade polna odgovornost za to na tiste, ki so odklonili osnovo možnega sporazuma, ki smo ga ponudili — je končal tov. dr. Bebler.

Po govoru jugoslovanskega delegata dr. Beblerja je spregovoril avstrijski minister za zunanje zadeve dr. Gruber, ki ni samo cinično odbil vse jugoslovanske zahteve, ampak v imenu avstrijske vlade namestnike zunanjih ministrov tudi odkrito pozval, da izgotove načrt mirovne pogodbe z Avstrijo, ne upoštevajoč jugoslovanskih zahtev.

čevanja mirovne pogodbe še vedno izjavi nasilje in se mu odrekajo najosnovnejše demokratične pravice.

Koroški Slovenci in antifašisti iz Škofič ugotavljajo v svojem telegramu, da so trditve avstrijskega zunanjega ministra gola

laž in popolnoma nasprotujejo dejanskemu stanju na Slovenskem Koroškem. »Zahtevamo, — je ob koncu telegrama rečeno — »da se nam zagotovi svobodni razvoj, kar pa je mogoče le s priključitvijo Slovenske Koroške k Jugoslaviji.«

Kmečko prebivalstvo je na svojem zbo-

Pravico bo nam prinesla šele priključitev k FLR Jugoslaviji

Na sestankih, prireditvah in zborovanjih pošilja prebivalstvo Slovenske Koroške številne telegrame tudi jugoslovanskemu delegatu dr. Alešu Beblerju. V telegramih izraža zaupanje jugoslovanski vladi s prošnjo, naj bo dr. Bebler kot zastopnik jugoslovanske vlade odločen in dosleden v borbi za osvoboditev Slovenske Koroške in naj nikakor ne naseda izjavam dr. Gruberja, ker so docela izmišljene in zlagane.

Prebivalstvo občine Bilčovs pravi v svojem telegramu med drugim:

»Za nas... ni druge rešitve kot priključitev k matični državi. Ugotavljamo, da je naša občina ob plebiscitu 1920, leta glasovala z 82 odstotki za Jugoslavijo... Tudi danes zahtevamo priključitev k Titovi Jugoslaviji!«

Občinski in okrajni sekretarji Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško so na svojem sestanku sprejeli telegram, v katerem protestirajo proti izjavam dr. Gruberja in pravijo:

»Prosimo, da sporočite namestnikom zunanjih ministrov, da so Gruberjeve tr-

»Mi smo se borili in se bomo borili za pravično stvar, za pravico naroda, da sam odloča o svoji usodi — za pravico slovenskega naroda na Koroškem, ki že več kot 1000 let živi in nudi junaški odpor germanskemu pritisku.«

Dr. Aleš Bebler

rovanju v Šmihelu pri Pliberku sprejelo telegram, v katerem ugotavlja, da je pod današnjimi razmerami za slovensko ljudstvo na Koroškem nemogoč sleherni gospodarski in kulturni razvoj in poudarja, da je edina pravična rešitev našega vprašanja priključitev celotnega ozemlja Slovenske Koroške k FLR Jugoslaviji.

Prav tako je londonski konferenci poslalo telegrame slovensko prebivalstvo iz Hodiš, Dobrle vasi, Slovenjga Plajberka in iz številnih krajev in vasi naše Slovenske Koroške. V vseh telegramih naše ljudstvo izraža in poudarja le eno: Našo rešitev vidimo edino v priključitvi k matični zemlji — Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

ditve laž. Koroški Slovenci smo še nadalje zatirani in izkoriščani na vseh področjih. Protestiramo tudi proti temu, da prisostvujeta sejam Wenenig in Karisch, najhujša nasprotnika koroških Slovencev. Obveščamo vas, da nam je varnostna direkcija za Koroško odklonila priznanje Osvobodilne fronte.

Zveza slovenskih izseljencev je poslala dr. Beblerju naslednji telegram:

»Zveza slovenskih izseljencev v Celovcu, ki zajema nad 400 nasilno izseljenih slovenskih družin ugotavlja, da avstrijske oblasti nikakor niso popravile škode izseljencev. Izplačale so smešno vsoto razvrednotenih šilingov nekaj dni pred denarno reformo. Tudi niso še kaznovani krivci masovne izselitve koroških Slovencev. Pravico nam bo prinesla šele priključitev k Jugoslaviji!«

Telegram dr. Beblerja so poslali tudi delegati na obnem zboru Zveze koroških združenj, prav tako jih dnevno pošilja prebivalstvo širom vse Slovenske Koroške z enotno zahtevo po svobodnem življenju v svobodni domovini.

V marshalliziranih državah brezposelnost stalno narašča

Ženeva, 4. marca (Tanjug). Kakor poroča Associated Press, je Mednarodni urad dela v Ženevi objavil podatke o znatnem povečanju brezposelnosti v državah zapadne Evrope. Čeprav ti podatki še daleč niso verna slika stvarnega stanja brezposelnosti v marshalliziranih državah, vendar ne morejo prikriti dejstva, da brezposelnost neprestano narašča. Po teh podatkih je največja brezposelnost v Italiji, kjer so zabeležili v primeri s 1947. letom dvig za 400.000 brezposelnih. Tako

znaša skupno število brezposelnih 2 milijona 161.271. V sporočilu so navedene Belgija, Danska, Francija in Švica kot države, v katerih se je brezposelnost najbolj dvignila. Po teh podatkih se je dvignila na Danskem n. pr. od novembra do decembra 1948. leta število brezposelnih od 25.512 na 70.767, medtem ko je imela Belgija konec leta 13,4 odstotkov brezposelnih od skupnega števila zavarovanih oseb. V Britaniji se je dvignilo število popolnoma ali deloma brezposelnih za okoli 52.000 ljudi, medtem ko se je v britanski coni Nemčije število brezposelnih v istem razdobju povečalo za 176.000 ljudi.

Manifestacija za mir v deželah Zapadne Evrope

Pariz, 4. marca (Tanjug). Glavni odbor francoske Generalne konfederacije dela je sprejel predlog mednarodne Federacije demokratičnih žena in koordinacijskega komiteja intelektualcev o sklicanju mednarodnega kongresa pristašev miru.

Na velikem zborovanju za ohranitev miru, ki ga je sklicala Federacija Komunistične partije okraja Seine, je manifestiralo za mir več kot 40.000 Parižanov. Voditelji KP Francije so na tem zborovanju ozglosali široko kampanjo ameriških imperialistov in njihovih pomagačev v Franciji in ideološko pripravo vojne proti Sovjetski zvezi, ki jo veže s Francijo prijateljska pogodba.

Na zborovanju so soglasno sprejeli resolucijo, v kateri pozdravljajo mirovne predloge generalisima Stalina. Udeleženci konference se v resoluciji zavezujejo, da bodo z vsemi svojimi silami zbirali vse pristaše miru in tako preprečili zločinske načrte vojnih hujšakcev.

Na velikem delavskem zborovanju za obrambo miru v Berlinu je predsednik enotne socialistične stranke Nemčije Otto Grottewohl — kakor poroča TASS — ostro obsodil netilce nove vojne ter poudaril, da ti vojni hujšakci nameravajo s sklepanjem vojaških paktov izpremeniti ljudstvo Zapadne Nemčije v hrano za topove. Grottewohl je dejal: »V primeru, da bi v Nemčiji kdaj izbruhnila vojna, naj se imperialistični napadalci zavedajo, da bomo miroljubni Nemci storili vse, da ne bo noben Nemec sodeloval pri izvajanju zločinskih načrtov.«

Na Danskem se čedalje širi gibanje proti pritegnitvi Danske v napadalni atlantski pakt. Te dni je bila v Kodanju konferenca 1246 delegatov, ki zastopajo več kot 100.000 delavcev v 300 mestnih podjetjih. Na konferenci so sprejeli resolucijo, v kateri ostro grajajo poskus danske vlade, da bi priključila Dansko v atlantski ali katerikoli drugi napadalni blok.

JUGOSLAVIJA JE PODPISALA TRGOVINSKO POGODBO S ČSR

Beograd, 4. marca (Tanjug). V torek, dne 1. marca so bili v Beogradu podpisani sporazumi o redni blagovni izmenjavi in ureditvi plačil med FLR Jugoslavijo in Češkoslovaško republiko. Sporazumi določajo pogodbeno dobo od 1. marca 1949 do 1. januarja 1951.

Blagovna izmenjava med obema državama bo po obsegu in po strukturi približno enaka redni blagovni izmenjavi iz leta 1948.

Jugoslavija bo izvažala na Češkoslovaško svinco, baker, železno rudo in druge rude in kovine, nato koruzo, konopljo, vino, sadje in drugo.

Češkoslovaška bo izvažala v Jugoslavijo valjani material, koks, motorna vozila in dele, razno kovinsko blago, stroje, kemične izdelke in kemične surovine, izdelano potrošno in drugo blago.

Naša rešitev - združitev z matičnim narodom

V številnih telegramih Svetu namestnikov zunanjih ministrov v Londonu slovensko ljudstvo na Koroškem vedno spet poudarja svojo zahtevo po združitvi z matičnim narodom. Hkrati odobrava predloge jugoslovanske delegacije in zahteva, da jih namestniki sprejmejo, ker le na ta način je mogoče doseči sporazum, ustvariti pravičen in trajen mir in koroške Slovence obvarovati pred nadaljnjim zatiranjem in potujčevanjem ter jim zagotoviti svobodo in enakopravnost.

Bivši partizani beljaškega okraja pravijo v svojem telegramu med drugim:

»Naša borba proti nemškemu fašizmu na strani demokratičnih sil nam daje pravico, da živimo svobodno in da smo popolnoma enakopravni. To nam jamči tudi novi predlog FLR Jugoslavije. Zato zahtevamo, da ga zastopniki zunanjih ministrov štirih velesil sprejmejo in s tem napravijo konec nadaljnji germanizaciji in trpljenju koroških Slovencev.«

Prebivalstvo iz St. Jakoba v Rožu je poslalo londonski konferenci telegram, v katerem poudarja:

»Uresničitev novega predloga FLR Jugoslavije pomeni za nas koroške Slovence konec poniževanja in trpljenja, obenem pa je tudi doprinos k mednarodnemu sodelovanju in miru.

Prepričani smo, da bodo zastopniki zunanjih ministrov predlog FLRJ sprejeli in ravnali v interesu slovenskega naroda na Koroškem, nad katerim se zaradi zavla-

Avstrija noče prekiniti s politiko raznarodovanja koroških Slovencev

Zahtevamo takojšnje priznanje Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško

Kakor smo poročali v eni izmed zadnjih številk Slovenskega vestnika, je varnostna direkcija za Koroško odklonila priznanje Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško. V tej zvezi je Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško poslal Svetu namestnikov zunanjih ministrov v Londonu naslednjo brzojavko:

»Koroška deželna vlada je dne 19. februarja t. l. sporazumno z avstrijskim notranjim ministrstvom odklonila priznanje edine politične predstavnice koroških Slovencev — Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško —, ker se v okviru svojega demokratičnega nacionalnega in socialnega programa bori tudi proti vsem poskusom nadaljnje germanizacije Slovenske Koroške in proti vsem oblikam porajajočega se neofašizma. To je ponoven dokaz, da Avstrija ne namerava prekiniti s politiko raznarodovanja koroških Slovencev in da ima namen favorizirati porajajoči se neofašizem. Koroški Slovenci vidimo v tem argument več v našem prepiranju, da je združitev Slovenske Koroške z matično Ljudsko republiko Slovenijo nuja in edino možna rešitev. Zato znova zahtevamo priključitev k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.«

To vest je vse slovensko ljudstvo sprejelo z velikim ogorčenjem. Iz vseh krajev Slovenske Koroške, s prireditv in sestankov, pošilja naše ljudstvo proteste varnostni direkciji za Koroško in avstrijskemu notranjemu ministrstvu, v katerih odločno zahteva takojšnje priznanje Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško.

Antifašistično prebivalstvo Kaple ob Dravi in okolice je poslalo varnostni direkciji pismo, v katerem opozarja bivšega Hitlerjevega podpolkovnika Stosierja, da so nacifašizem strli zavezniki, na strani katerih so se borili tudi koroški Slovenci, dočim je on sam do zadnjega nosil hitlerjevsko uniformo. Ob koncu poudarjajo:

Ogromna udeležba na volitvah v FLRJ

Preteklo nedeljo so bile v Jugoslaviji volitve za vodstva osnovnih organizacij Ljudske fronte (v Sloveniji za vodstva Osvobodilne fronte) in delegate za rajonske konference.

Po dosedanjih nepopolnih podatkih je rezultat volitev naslednji:

Slovenija: V okraju Celje — mesto se je od celokupnega članstva OF udeležilo volitev 98,33 odstotkov, v okraju Dravograd 84,9 odstotkov, Idrija 99,2, Ilirska Bistrica 99,41, Jesenice 92,3, Kamnik 93,7, Kočevje 96,81, Krško 98, 9, Ljubljana — mesto 99,54, Ljutomer 98, Maribor — mesto 99,4, Maribor — okolica 95,8, Mozirje 94,4, Murska Sobota 97,5, Poljčane 97,92, Postojna 98,1, Ptuj 93,7, Sežana 99,84, Tolmin 99,1, Trebnje 98,4 odstotka.

V Beogradu so potekle volitve v prazničnem razpoloženju.

Že v zgodnjih jutranjih urah so volili v svojih osnovnih organizacijah: maršal Tito, člani Polibiroja CK KPJ Milovan Đilas, Moša Pijade, Franc Leskošek, Petar Stambolić, Dobrivoje Radosavljević in Svetozar Vukmanović.

Po nepopolnih podatkih je do 13. ure glasovalo v Beogradu v vseh osnovnih organizacijah 139.589 članov Fronte in 31.595 članov Ljudske mladine; skupaj 171.384 volivcev. V mnogih osnovnih organizacijah je volilo dopoldne nad 90 odstotkov volivnih upravičencev.

V LR Bosni in Hercegovini so v mnogih krajevnih področjih in posameznih okrajih volili dopoldne vsi volivci. Ponekod so bile volitve končane že prej. Tako je n. pr. v vasi Šidu v tuzlanskem okraju volilo do 10. ure 100 odstotkov volivcev. V Zenici so do 15. ure glasovali vsi volivci.

V LR Makedoniji so se frontovci udeležili volitev 100 odstotno. Na mnogih voliščih so bile volitve končane v nekaj urah. Ponekod je volilo do 9. ure 80 do 90 odstotkov volivcev. V tekmovalju med bloki in rajoni v Skoplju je pokazal najboljšje rezultate prvi rajon, kjer je do 13. ure glasovalo 75,6 odstotkov volivcev. Do 11. ure sta pokazali najboljšje rezultate mesti Strumica in Štip, kjer je bila udeležba na volitvah 100 odstotna.

»Naš odgovor na to bo, da se bomo še bolj vztrajno in nepopustljivo borili proti vsem nadaljnjim poskusom germanizacije Slovenske Koroške in proti vsem pojavom porajajočega se neofašizma.«

Slovensko in antifašistično prebivalstvo občine Bilčovs pravi v svojem pismu med drugim:

»Zahtevamo takojšnje priznanje naša demokratične politične organizacije Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, ki je nastala v letih 1942 do 1945 iz krvi koroških Slovencev, ki so se borili proti fašistični Nemčiji za osvoboditev svojega naroda ter tudi za splošno stvar vseh svobodoljubnih narodov sveta.«

Slovensko ljudstvo iz Št. Jakoba v Rožu poudarja v svojem pismu, da vzroki, ki jih naveda varnostna direkcija, nikakor niso v skladu z demokratičnimi načeli. Takemu ravnanju se sicer ni čuditi — nadaljujejo v pismu — ko varnostni direkciji načeljuje bivši hitlerjevski oficir Stosier, ki je svoje sovražno razpoloženje do koroških Slovencev že nešteto dokazal. Ob koncu poudarjajo:

»Najodločneje zahtevamo, da varnostna direkcija brez vsake spremembe vzame na znanje statut, ki ga je vložila Osvobodilna fronta za Slovensko Koroško.«

Pokrajinski odbor Zveze mladine za Slovensko Koroško pravi v svojem pismu

notranjemu ministrstvu na Dunaju med drugim:

»S tem, da avstrijske oblasti nočejo priznati Osvobodilne fronte za Slov. Koroško, ponovno dokazujejo svoje sovražno razpoloženje do koroških Slovencev in že v naprej pobijajo vse trditve avstrijskega zunanjega ministra dr. Gruberja v Londonu, ki govori o enakopravnosti in demokratičnih svobodah, ki jih po njegovem mnenju uživajo koroški Slovenci.«

Protestna pisma notranjemu ministrstvu sta poslali tudi Kmečka zveza in Antifašistična fronta žena za Slovensko Koroško ter prebivalstvo iz Dobrle vesi, Škofič in mnogih drugih krajev Slovenske Koroške.

Vse slovensko ljudstvo smatra to nedemokratično ravnanje varnostne direkcije za Koroško kot nezaslišano provokacijo. V odgovor na to bo naša borba proti nadaljnjim poskusom germanizacije koroških Slovencev, proti vsem pojavom porajajočega se neofašizma, proti nasilju, zatiranju in izkoriščanju, za demokratične svobode, za svobodo in enakopravnost slovenskega ljudstva na Koroškem še ostrejša in še odločnejša. Naša zahteva je in ostane, da varnostna direkcija nemudoma prizna našo vseljudsko napredno politično predstavnico Osvobodilno fronto za Slovensko Koroško.

Polkovnik Cohen je zapustil Koroško

Kakor smo zvedeli, je bivši predsednik Srednjega britanskega vojaškega sodišča na Koroškem Lt. Col. N. L. Cohen dne 4. t. m. zapustil Koroško in se podal v Italijo na okrevanje. Nato bo odpotoval v Britansko Malajo, kjer bo prevzel nove naloge.

Gospoda polkovnika Cohena koroški Slovenci predobro poznamo. Ostal nam bo v spominu še mnoga leta. O njem bodo govorili naši potomci, o njem bo pisala naša zgodovina. Ne pa, kakor bi mogoče kdo mislil, ker je bil polkovnik

Cohen naš prijatelj. O ne, v spominu nam bo ostal zaradi tega, ker je bil prav polkovnik Cohen tisti britanski sodnik, ki je obsodil največ koroških Slovencev in antifašistov, bivših partizanov, ki so se za časa narodnoosvobodilne borbe ramo ob rami z britanskimi in ostalimi zavezniki vojniki borili proti zločinskemu fašizmu, številne funkcionarje Osvobodilne fronte in ostalih slovenskih množičnih in narodnih organizacij in največ naših mladincev ter mladink. In zakaj jih je obsodil? — Gospod Cohen je smatral za največji zločin, če so bivši partizani nosili slovensko zastavo, pod katero so se prej borili in padli za svobodo in enakopravnost svojega in vseh narodov sveta, če so naši mladinci širili Slovenske Koroške nabliali na kašiputih in javnih poslopih slovenske napise, če so naši predstavniki na sestankih, zborovanjih in prireditvah govorili resnico. Sodil jim je samo zato, ker so ostali zvesti tradicijam narodnoosvobodilne borbe, ker niso klonili nasilju in zatiranju, ker so se vztrajno borili in se še borijo za dokončno nacionalno in socialno osvoboditev delovnega ljudstva Slovenske Koroške.

Med najbolj značilnimi procesi, ki jih je polkovnik Cohen vodil proti koroškim Slovincem in antifašistom, je vsekakor proces proti organizatorju osvobodilne borbe na Koroškem in tedanjemu sekretarju Osvobodilne fronte za Slovensko

Kako poštna direkcija pojmuje enakopravnost koroških Slovencev

Celovec, 11. marca 1949. — Ker je bilo predvsem v zadnjem času premeščenih več slovenskih poštних uslužbencev s področja Slovenske Koroške v nemške kraje, je Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško danes poslal poštni direkciji v Celovcu protestno pismo, v katerem med drugim pravi:

»Osvobodilna fronta že dalj časa opaža, da poštna direkcija sistematično odstranjuje vse koroške Slovence iz slovenskih predelov.

Že leta 1946 je morala Marija Košat zapustiti službo, ker se kot Slovenka svoj premestitvi iz domačega kraja, kjer je delala v največje zadovoljstvo domačega prebivalstva, v Millstatt ni hotela pokoriti. V zadnjem času prihajajo vedno spet resolucije iz Globasnice, v katerih prebivalstvo poziva Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, naj protestira proti premestitvi Neže Dimpelnik in zahteva, da se spet nastavi na pošti v Globasnici.

Proti Slovincem naperjeno personalno politiko poštna direkcija pa najbolj značilno osvetljuje premestitev koroškega Slovenca Friderika Oraže iz Loč v Weisbrich.

Spričo dejstva, da prihajajo iz raznih

Sprememba v'ade SZ

Moskva, 5. marca. (TASS). Prezidij Vrhovnega sovjeta ZSSR je namestnika predsednika ministrskega sveta ZSSR Molotova razrešil dolžnosti zunanjega ministra ZSSR in postavil za zunanjega ministra ZSSR Andreja Višinskega.

Prav tako je Prezidij Vrhovnega sovjeta ZSSR razrešil namestnika predsednika ministrskega sveta ZSSR Mikojana dolžnosti ministra za zunanjo trgovino in postavil za ministra za zunanjo trgovino Menšikova.

Ministrski svet ZSSR je imenoval Andreja Gromika za prvega namestnika ministra za zunanje zadeve ZSSR.

Koroško tovarišu Karlu Prušniku — Gašperju 14. novembra 1947 v Velikovcu, ki je bil obsojen na 12 mesecev zaporu samo zaradi tega, ker je v svojem govoru ob odkritju spomenika padlim partizanom v Št. Rupertu pri Velikovcu povedal resnico in kritiziral Marshallov plan. Značilna je tudi obravnava 1947. leta v Velikovcu, na kateri je polkovnik Cohen obsodil na 5 mesecev zapor sekretarja občinskega odbora OF Blato tovariša Franca Kropivnika, ki so ga napadli Wurkmandovci in se je pred napadalci branil, napadalce pa je obsodil le na 2 do 3 mesece, deloma pa jih sploh oprostil. Dočim so tovariša Kropivnika zadržali v zaporu do zadnjega dne, so napadalce čez nekaj tednov spustili spet na svobodo. Takih primerov in obsodb, ki jih je nad slovenskimi antifašisti na Koroškem izrekel polkovnik Cohen, pa smo zabeležili mnogo. Po nepopolnih podatkih, ki so nam na razpolago, je sodnik Cohen v času, ko je deloval kot britanski vojaški sodnik na Koroškem obsodil nad 60 koroških Slovencev in antifašistov na skupno nad 8 let ječe in okoli 4.000 šilingov denarne kazni.

S temi obsodbami, ki jih bo vse slovensko ljudstvo vedno smatralo kot krivične, je polkovnik Cohen jasno izrazil svoje strupeno sovraštvo do koroških Slovencev in njihovega naprednega gibanja v Osvobodilni fronti za Slovensko Koroško. Neodvomno je bil to poskus ustraševanja, ki naj bi, če že ne zatri, vsaj oslabil borbo koroških Slovencev za njihovo nacionalno in socialno osvoboditev. Toda v borbi prekaljeno delovno ljudstvo Slovenske Koroške ni nasedlo tem malinacijam. Še bolj se je utrdilo in spoznalo, da bo svojo svobodo doseglo le z vztrajno in brezkompromisno borbo na strani vseh naprednih in svobodoljubnih sil sveta. Dejanj, zaradi katerih so bili obsojeni številni koroški Slovenci in antifašisti, slovensko ljudstvo nikoli ne bo in tudi ne more smatrati kot zločin. Po kakršnih načelih so bili sojeni, nam ni znano, vendar smo mnenja, da je pravica le ena in zaradi tega bo nekoč v zgodovini koroških Slovencev zapisano: »Pred mnogimi leti je bil na Koroškem britanski vojaški sodnik polkovnik N. L. Cohen, ki je sodil koroškim Slovincem in antifašistom samo zaradi tega, ker so se borili proti nasilju in tlačanstvu za mir, svobodo in pravico.«

krajev vedno spet pritožbe zaradi nevspešnih izjav in osornega zadržanja poštних uslužbencev, če se kdo poslužuje slovenskega maternega jezika, nadalje ker se vedno spet dogaja, da slovenske časopise zakasnelo ali sploh ne dostavljajo, je Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško prisiljen, da od poštna direkcije zahteva, da odločno nastopi proti takim prestopkom svojih uslužbencev, predvsem pa da premesti vse slovenske uslužbence spet nazaj v slovenske kraje.

Poskrbeli bomo, da bo o tej tako naglašeni »enakopravnosti« koroških Slovencev, kakor jo pojmuje poštna direkcija v Celovcu, zvedela tudi konferenca namestnikov zunanjih ministrov v Londonu.

Budimpešta, (Tanjug). Pretekli teden je bila izrečena v Budimpešti sodba nad 14 Mindszentijevimi pomagači. Mindszentijev blagajnik Imrö Boka je obsojen na 4 leta zaporu in 1000 forintov globe. Esterhaszyjev upravnik Gabor Horvat je obsojen na 6 let zaporu. Jezuita Jožef Vid in Varadi pa sta obsojena na pet let zaporu. Drugi obtoženci so obsojeni na manjše zaporne in denarne kazni.

Materina slika

Hladen jesenski popoldan zunaj, v tesni izbi večeren somrak. Mlad človek leži na zofi, roke pod glavo. Vzduh je zatohel, težak, stene so vlažne. Bog vedi, po kakšnem naključju in iz katerih krajev je bila prišla v to izbo velika zofa, ki se je razprostirala od okna do postelje in je segala z visoko naslonico skoro do stropa. Kakor da bi se bil nastanil ubožen kavalir v podstrešni luknji.

»Pozno je že; boljše bi bilo, da bi stopil malo na cesto.«

Človek na zofi se je ozrl z zaspanimi očmi proti oknu. Na nasprotni strani ulice se je dvigalo visoko, sivo zidovje, podobno ječi iz davnih stoletij; okna so bila omrežena, mrtva.

»Čas bi bil, da bi podrli to razvalino!«

Bilo mu je, kakor da gledajo vsa tista omrežena okna z mrtvimi očmi naravnost nanj; kakor da se bliža tisto visoko, sivo poslopje, bliža, nagiba, pada počasi na njegovo prsa...

Vzdignil se je na zofi, uprl je roke ob kolena in je sklonil glavo. Obraz je bil neobrit, dolgi lasje so mu padali globoko na čelo. Obklečen je bil v oguljeno črno obleko, ki se je svetila na hrbtu in na komolcih kakor z mastjo namazana; noge so tičale v rumenih opankah.

»Boljše bi bilo, da bi stopil malo na cesto!« je zamrmral vdruživ, njegove misli pa so bile daleč, na čisto drugih potih. Čava je klonila zmirom nižje, pesti so se stisnile.

»Vzrok vzroka človek niti ne kihne! Nečje je vzrok, samo da bi ga našel! Treba bi bilo, da bi premeril pazljivo in vestno vse svoje življenje od začetka pa do te ure... Kaj sem storil? Kdaj sem napravil tisti korak, da se mi je izpodrsnilo in sem strmoglavil po rebri navzdol v to brezno? Saj je bilo tako lepo, tako lepo to življenje! Tako lepe, tako lepe so bile moje sanje! Tako gladka in položna je bila pot do prihodnosti! In nenadoma... Da, treba je samo, da bi vedel, zakaj... Morda je vzrok čisto blizu, popolnoma pred mojimi nosi in ga le zategadelj ne ugledam. Kakor človek, ki išče po izbi klobuk in ga ima na glavi... Miren bi moral biti, hladno bi moral misliti... Če bi imel cigareto, mislim, da bi našel tudi vzrok...«

Vstal je; dolgo, suho telo se je vzravna- lo in skoro se je dotikal stropa s kuštravo glavo. Oči so se svetile v čudnem, brez- izraznem, že polugaslem ognju, kakor za meglenim pajčolanom, ustnice so bile de- bele in razpokane, v kotih se je nabirala bela vlaga — kakor ob ustnicah človeka, ki že dolgo časa ni jedel. Iskal je pod zofo; našel je ostanek cigarete in ga je posku- šal prižgati, osmodil si je brke in spalil ustnice, tabak pa je bil tako vlažen, da se ni prikazal niti najmanjši oblček. Vrgel je ostanek na tla, stal je nekaj časa brez misli sredi izbe, nato se je vrnil na zofa.

»Da bi vedela to moja mati!« ga je spreletelo nenadoma. In ob tej misli je skočil z zofe, v lica mu je šinila kri. Sko- ro bi bil zavriskal od radosti; pajčolan je nadel raz oči, zableščale so v živem ognju.

»To je in drugega nič!... Da mi ni bi- lo prišlo prej na misel; vse bi bilo že do- bro!«

Pohitel je k mizi in je odprl predal.

»Samo njen obraz, da ga vidim! Samo njen nasmeh! O mati, mati, saj sem vedel, da gledaš še zmirom name, stro- maka, da misliš še zmirom name!... In zdaj bo vse dobro! O mati, precej, še no- coj, bo sijalo sonce! Kako je spet upanja polno to moje srce!«

S tresočimi, nemirnimi rokami je br- skal po predalu, metal papirje na mizo.

»O jaz grešnik! Tri leta so že, kar ni- sem pogledal tvojega obraza, o mati! Od- pust mi!... Tri leta, in zato vse to strašno življenje, zato to beganje brez miru! Kaj si bila res huda name, mati? Saj ni mogoče, da bi bil zlovoljen tvoj obraz, ki je bil blag in poln ljubezni, tudi kadar so tekale solze po njem... Odpu- stila si mi, zdaj si se spomnila name...«

Predal je bil prazen, vsi papirji so le- žali razmetani na mizi. Sedel je visoko vzravnan, strmel je v stene in grizel roko z zobmi.

»Jaz norec! Saj je nisem bil spravil v predal, slike!«

Nagubal je čelo, skušal je, da bi se do- mišljal. Podoba je bila risana s svinčnikom na velik papir, na polovico pole. Mati je

ležala na mrtvaškem odru, ustnice so se smehljale, oči so bile samo napol zatisne- ne in so gledale v senci obrvi kakor ne- koč, blago in ljubezni polno. Nad odrom je bil velik venec, ob odru so gorele sve- če; v koščeni, čisto belih rokah je dr- žala mati razno in molek. In tedaj, ko je risal in je žela železna roka kaplio za kaplio iz njegovega srca, so za solzo iz njegovih oči, tedaj se je bil namenil: »Vsak večer ti pogledam v obraz in vsa- ko jutro, mislim bom nate in ti boš mislila name in tako bo moje življenje, kakor da bi me vodila roka tvoje ljubezni!...«

Vstal je, šel je počasi preko izbe; nje- gov obraz je bil ves spremenjen, sive pol- ti in upal, ogenj je ugasnil v njegovih očeh.

»V kovčegu je bila slika in kovčeg sem prodal; nič nisem pogledal — mater sem prodal...«

Prišel se je za glavo z obema rokama; počasi, enakomerno, kakor z drobnim kla- devcem so bile šle v sencih.

»Saj ni mogoče! je zamrmral polglasno in je stonil k mizi. Natanko je pogledal vsak papir, jemat je celo misla iz ovit- kov; par starih knjig, ki jih starinar ni maral, je ležalo na tleh; pokleknil je in je prelistal tudi knjige. Nato je iskal pod zofa, pod omaro, v omari med starimi cunjami in umazanim perilom. Slike ni bilo.

»Tako je zdaj vse izgubljeno! Šel sem kakor Judež in sem jo prodal...«

Iz grude se je porodila misel in se ga je polastila vsega: Samo da bi jo videl, samo od daleč da bi videl njeno podobo, njen obraz — in vse bo dobro! Mahoma konec temu strašnemu življenju, konec stradanju in samoti!... Samro za trenu- tek, od daleč samo; ah, ljudje božji, saj

LEPA PESEM

(Odlomki)

Rafal!... Rafal!... In spet rafal!

Jeklo je ostro žvižgalo in paralo ozrač- je. Kot s srpom je do korenin kosilo rja- vo suho koruzno slamo in ljudi, ki so te- kali po koruzni njivi.

Izgleda, da v koruzi ni več zapaziti ni- kakega premikanja. Kar jih je ranjenih obležalo v jeklenem dežju, so se prela- šeni potajili in se trudijo, da bi se čim bolj zarili v mehko zemljo in postali tenki kakor pola papirja.

Fjodorov odmakne otrpli prst s puški- nega petelina in tožno pogleda proti vro- čemu nebu. Koliko je le ura? To je od davi že peti naskok...

Davi jih je v tem rovu bilo devet.

Sedaj jih je sedem že ležalo skrčenih na dnu s krvjo oblitega rova. Nekdaj so se zlahka razlikovali eden od drugega po različni barvi oči, po nasmehu — turob- nem pri enem in otroško veselem in ne- posrednem pri drugem, po priljubljeni kretnji in po barvi glasu. Sedaj pa so vsi ležali brez kaplje krvi in skupno prozorno voščeno rumenilo jih je povezovalo in ize- načilo...

Fjodorov obrne pogled vstran in koža se mu naježi.

Vsenaokrog je vladala tišina. Streljanje je pojenjalo. Samo v presledkih so se iz daljave z leve zdaj, zdaj oglasili osamljeni strelji, ki jih je veter ubažil in čuti je bilo zamočlo šumenje Tereka, ki se je valil po skalnati strugi.

Nenadoma je Fjodorov izza hrbta za- slišal pospešeno dihanje, slično sopihanju upehanega konja... Dihal je Sajenko. Se- del je z glavo naslonjeno na prsteno steno rova in sproščene roke so mu visele oko- relo in mrtvo kot lutke.

Romunske krogle so mu prebile obe ra- mi, da ni več čutil svojih rok in ni si več mogel pomagati z njima. Na vprašujoč pogled Fjodorova je skušal odgovoriti z vedrim nasmehom, a od poskusa ni osta- lo ničesar. Ustnice so mu vzdrhte, se raztegnile in se skrčile v proseč nasmeh... in zamolklo je spregovoril:

»Pošlji mi kroglo v glavo... Moja vlo- ga je izvršena, Kostja...«

Fjodorovu se je obrnil drob, ko je slišal strašno mrmljanje svojega tovariša. Toda, ostro in surovo — misleč, da mora baš tako odgovoriti — mu poreče:

ni treba, da bi se je dotaknil; pokažite mi jo samo... skozi železno ograjo!...

Napravil se je na pot. Na ulici so že go- rele plinove svetilke; ustavil se je za tre- nutek pred izložbo jestvin, nato je po- spešil korake.

»Saj bo takoj vse dobro; dotlej še lah- ko počakam...«

Opotekel se je in ženska, ki se je ozrla za njim, je zamrmrala nejevoljno.

»Tako zgodaj, pa že nadelan! In tako mlad fant!«

Stopil je k starinarju.

»Prodal sem Vam bil kovčeg. Kje ga imate?«

»Kdaj pa ste ga prodali?«

Starinar, postaran, umazan žid, ga je premeril z nezaupljivim pogledom.

»Lani ob tem času.«

Starinar se je zasmejal na glas.

»Kaj mislite, da imam shrambo za sta- re kovčege? Če bi ga bil včeraj pro- dali...«

»V kovčegu je bilo nekaj dragocenega. Ni mi do kovčega, ampak do podobe mo- je matere, ki je bila v njem.«

Žid ga je pogledal z velikimi očmi.

»Prijeteli, pili ste nocoj!«

»Kje imate kovčeg?«

»Dejal sem, da ga nimam... Tam so kovčegi, pogledjte sami!«

Dvoje, troje kovčegov je ležalo v kotu; njegovega ni bilo.

»Komu ste ga prodali?«

»Sitni ste, prijatelj! Ne izprašujem svo- jih kupcev po imenu in stališu. Zbogom!«

»Hej, potrpitel!«

Sklonil se je k židu in je izpregovoril tišje, jecljaje.

»Če mi ga pripravite — stotak vam dam zanj, tisočak!«

Starinarju se je zazdelo: glej, tat stoji pred teboj! Vrag vedi, kaj je bilo v kov- čegu! Nato se je zasmejal umazano in je potrkal človeku po rami.

»Vi, ali veste, kaj lahko napravim z vami? No, kaj me briga! Ampak zdaj le glejte, da urno izginete!«

Postal je nekoliko, hotel je govoriti, žid pa se je okrenil.

»Morda ni prodal kovčega!« je pomislil človek. »Neče mi ga vrniti — žid je in se veseli moje nezgode. Toda potrpi, prija- telj!«

Stopil je na ulico. Jesensko nebo je bilo leglo nizko na strehe predmestja, začel je pršiti droben dež, Z odpeto suknjo, v ten- ki poletni obleki je hitel po ulicah in ni čutil gladi. Posta! je pred visoko rdečo hišo, pomislil je nekoliko, nato je stopil v razsvetljeno vežo. Po stopnicah navzgor, mimo debelih stražnikov v uniformah, po koridorju, na desno, na levo in v svetlo sobo, ki je bila po naključju odprta. Za mizo je sedel uradnik in se je ozrl nanj z osornim pogledom.

»Kaj hočete?«

Odkril se je, priklonil se je globoko in nato izpregovoril.

»Gospod komisar! Zgodilo se je lani, da sem prišel v neko hipno zadrego in tako sem prodal kovčeg, ki ga takrat nisem rabil. V tistem kovčegu pa je bilo nekaj dragocenega. Vsa moja mladost je bila v njem, moja sedanjost in moja prihodnost, vse, kar znam in oremorem — skratka, moje življenje je bilo v njem. Brez kov- čega nisem drugega na svetu, nego kup trudnih kosti in razcefranih cunj. Ne zahtevam, da mi država povrne kovčeg, tem- več samo tisti list papirja, ki je v njem. Ta papir nima vrednosti za nikogar, nego zame; ne za državo v celoti in tudi ne za posameznika; tako recimo, kakor bi tudi jaz ne vedel kaj početi z vašo uniformo.«

Uradnik je vstal, gledal je čudnemu go- stu pazljivo v obraz, v motni ogenj oči, v izoita lica. Nato se je nasmehnil in mu je položil desnico blagohotno na ramo.

»Poidite z mano, prijatelj!«

Šel je mirno z njim, priovedoval je o svojem življenju, o bogastvu, ki je že tako blizu, tako blizu, samo da bi videl tisti orumeneli list, podobo mrtve ma- tere... četudi le skozi železno mrežo...

Duri so zaškripale in so se zaprle za njima. Ivan Cankar

Fjodorov se je sklonil, vzel Sajenkovo puško in jo postavil zraven sebe... Šele tedaj se je zavedel, da ne bo trajalo dol- go, ko bo njiva ponovno oživila. Skozi koruzo je opazil romunskega oficirja. Val- jajoč se po kolenih je psoval, s palico tol- kel svoje romunske vojake in jih silil, naj vstanejo.

»Poj, Peter,« vzklikne Fjodorov, »za- čeniamo naš poslednji koncert.«

Ta-ka, ta-ka, ta-ka. — je urno sprego- voril mitraljez, ko je Fjodorov pritisnil prst na petelina, in oficir se je prevrnil najprej na stran in nato na hrbet. Vzdig- njena kolena so mu klecnila skupaj in na- razen...

Odjek streljanja je umolknil in izza Fjo- dorovih ledij se je nenadoma razlegal v bo- lesti slaboten a vendar kot nekdaš to- pel glas, ki prevzema srce in ki je glo- bok, vznemirljiv kot življenje.

Sajenko je pel svojo priljubljeno staro kozaško pesem.

Fjodorov mitraljez je molčal, vse je utihnilo — zaprepačeno ob pesmi, ki je vzkliknila na volju smrti, kljubujoča smrti.

Trgajoč tišino in žvižgač, iz koruze prileti mina, se razleti pred zaklonom in zasuje rov z grudami prsti. Po laktih, grebeč po zemlji so se kot morski pes bližali sivozelenkasti Romuni, mečkali ste- bla in razprežali polkrog okoli rova.

Sajenkov glas pa je naraščal in se gu- bil iznad stepe v drgetu razgretga ozračja. Prevzet od ječanja vznemirljive pesmi je Fjodorov sejal smrt in krogle so sovražne vojake priklepale k zemlji.

Hladno sovraštvo in nenavadna jeza, doslej popolnoma neznana, sta kot drget ogromne radosti prevzema la Fjodorovlje- vo telo... Od časa do časa so se mu oči zasolžile od vse večjega vznemirjenja, a sovraštvo je še dalje mesto njega dajalo smer mitralješki cevi.

Nazadnje je izgubil sapo. Zadnji pas za naboje je izvršil svoje. Ostane še Sajen- kova puška in naboj, ki jih je Fjodorov našel pri padlih in pri Sajenku. Na pamet je vedel, da jih vsega skupaj ni več kakor tri in šestdeset. Bližal se je konec, a za- vest o tem Fjodorovu ni budila boječno- sti in popustljivosti.

»In nikdar več domov ne vrne se« — ob teh besedah pesmi je pomislil nase — a tudi vi se ne boste več vrnili!... V za- vesti je izračunal približno rezultat borbe. Razen onega, kar se je zgodilo davi, sta s Sajenkom, dokler ni bil ranjen, na tej njivi podrli okoli osemdeset Romunov. Kmalu jih je k tem dodal še pet. Fjodoro- (Nadaljevanje na 4. strani.)

PLEMENITO DELO

Prinašamo v prevodu iz »Komsomolske pravde« članek »Plemenito delo«, ki naj bi bil za našo mladino in za nas vse vsaj delen, vzpodbuden odsev velike ljubezni, s katero se sovjetska mladina in njen komсомоl oklepata čitanja knjig. Članek »Plemenito delo« je rahel odsev plemenite skrbi in iznajdljivosti, s katero znajo sovjetski knjižničarji pritegniti v knjižnice nove in nove stotine mladih čitateljev. »Ljubite knjige, vir znanja! Samo znanje je odrešljivo...« je dejal M. Gorki. Te besede je tudi pred našo mladino treba stalno poudariti.

»Takole, Puškinove »Pravljice«. Na, vzemi!«

Otrokove roke vzamejo knjigo. Malček stalno pogleduje v pesnikovo sliko. Potem začne čitati, čita počasi, šobi ustnice, s prstom drsi od verza do verza in s težavo vpada v ritem stiha. Antonija Petrovna pozorno gleda za njim. A malček je že pozabil nanjo in na otroke, ki sede v čitalnici. Puškin ga je povedel s seboj k pravljicno sinjem morju, kjer verica tare orehe in zre nanj z okroglimi očmi. Tako sta si postala znanca — Puškin in malček — prvošolec.

Kolikokrat je Antonija Petrovna v teku dolgih let dela v knjižnici opazovala, kako se porala prijateljstvo med otrokom in knjigo. Ali bo to prijateljstvo trdno? Kateri pisatelji bodo postali njegovi tovariši? Katerih knjig heroji ga bodo učili hrabrosti in plemenitosti?

Antonija Petrovna vodi svoje čitance od prvega srečanja s knjigo, od prvega miselnega prebujanja in od prvih preizkusnih življenjskih vprašanj pa do resnih dogodkov, do vzburjanja ob izbiri poklica in do nemirnih dni ob dovršitvi šole. Fantije je treba pozorno prebrati, poznati je treba njihove nagibe, zanimanje in značaj, treba jih je naučiti čitanja knjige, ljubezni do nje in jih vzgajati, da se bodo ob knjigi učili.

Pogosto, ko se otroci že razidejo, Antonija Petrovna prebira spise svojih čitateljev. Premnogo ji povedo kartotečni listi s kratkimi napisi.

No, tale uporen, zamišljen človek. Od stopnje do stopnje se dviguje počasi in osredotočeno. A tale drugi: preskakuje, nikdar ne prečita do kraja in raztresen je. A desetletna Ina bo verjetno postala astronom, kajti čita samo knjige o zvezdah. Pa ji je danes Antonija Petrovna dejala: »No, prečitaj karkoli drugega«, a Ina je spet trdila svoje: »Ne, prosim, samo takšne knjige o zvezdah.« In Antonija Petrovna je odšla v večjo dvorano iskat

Flammariona. Res, Ina je vzela tudi pravljice, toda za svojo sestro. »Pravljice so za male,« ji je pojasnjevala. »No, dobro. A v nedeljo privedi s seboj v knjižnico svojo malo sestro! Ana Konstantinovna bo tukaj spet pripovedovala pripovedke!«

Nedeljska srečanja z Ano Konstantinovno so ena izmed najbolj zanimivih privlačnosti knjižnice. Ana Konstantinovna pripoveduje pripovedke, otroci rišejo k njim risbe, ponavljajo pravljice, marsikdo pa se tudi sam izmislil nove. Knjižnica Dostojevskega kujbiševskega rajona zelo pogosto sklicuje svoje čitance. »Samo v zadnjih treh mesecih smo izvedli 38 takih srečanj, pri njih je sodelovalo poldrug tisoč,« pripoveduje direktorica in ustanoviteljica knjižnice. Srečanja so različna po vsebini. Otroci se ob njih seznanjajo s pisatelji-avtorji priljubljenih knjig. Poslušajo predavanja o postanku življenja na zemlji, o vsemirju in novih znanstvenih odkritjih. Gledajo filme, ocenjujejo knjige, se o njih razgovarjajo in čitajo verze.

Knjižnica je tesno povezana s šolo in učitelji. — Vsak šolar rajona se lahko uči v knjižnici, v tihi sobi; in vse knjige, potrebne njegovemu znanju, so mu pri roki. Ob obletnici Lomonosova in ob petdesetletnici radia bo knjižnica s pomočjo otrok — čitalcev priredila zanimivo razstavo tabel in zbirala bo knjige. Knjižnica hoče odgovorjati na vsa vprašanja otrok in ljudi, ki sodelujejo v njej, znajo pri šolarih vzbuditi živo zanimanje za znanost, vztrajnost in ljubezen do znanja.

Dobro in tesno prijateljstvo veže te ženske-knjižničarke z otroki. Poznajo življenje otrok, njih radosti in stiske, znane so s starši otrok. Skupno so preživeli težka leta 1941 in 1942. Takrat, ko so v nemirnih večernih urah ljudje postopali po ulicah in čakali žvižga siren, so v prostorih podzemeljske železnice »Rdeča vrata« odpirali podružnice knjižnice kujbiševskega rajona Moskve.

»Tja smo znosili najboljše knjige,« pripominja Antonina Petrovna, »pravljice, zgodbe, dobre svetle knjige. Dajali smo jih otrokom v roke, čitali naglas in, veste, otroci so pozabili na vse in se pomirili.«

Antonina Petrovna dobro pozna silo knjige-tolažnice. Ko Vasja Ovsjanikov dolgo časa ni prišel v knjižnico, a se je potem pojavil resen in je otožno pripovedoval o smrti svoje matere, je Antonina Petrovna našla zanj takih knjig, ki so mu vsaj malo pripomogle, da se je znašel v svoji bolesti.

Otroci dobro vedo, da jih Antonina Petrovna vedno razume in da najde zanje potrebno knjigo in toplo besedo. Še do-

rashi se spominjajo majhne hišice, kjer so se prvič spoprijateljili s knjigo in s prijazno, preprosto žensko pozornih oči. Vse češče in češče prihajajo tjakaj dorasli ljudje v vojni uniformi.

»Ali se spominjate?« s nasmehom sprušuje vojak, ki se je pojavil na pragu knjižnice.

»Avgust! Soboljevski! Jevgenija Bogdanova, Rajsa Grigorjevna! Pridita sem! Avgust je prišel!«

»Kaj me nimate več v imeniku čitalcev?« se smehlja vojak.

»No, bomo pogledali,« — In Antonina Petrovna stika po predalu starih formularjev. — »Da, je. Čudno, saj si bil vedno tako točen.«

Soboljevskega je spreletela očitna vznemirjenost.

»Da, jaz. Veste, komaj sem končal šolo, pa kar naenkrat vojna... Ni mi uspelo vrniti izposojene knjige... Pa sem jo se-

daj prinesel... A vi mi, če je mogoče, izišite kako poljubno zgodbo. Jaz... veste, ni me pokončala vojna.«

Šele tedaj so ženske zapazile, kako je zrastle in s kakšno težavo se opira na palico. A on — z ljubeznijo pogledule po sobici, drsi s pogledom po slikah pisateljev in vdihuje trpek vonj po kleju in knjigah.

»Pri vas je vsepovsod...«, pravi mehek — »vsepovsod takšen red.«

Potem oddide fantič, ki je hranil knjigo in ki je ni mogel vrniti, a sedaj je že dorastel, trden človek, borec.

Ženske-knjižničarke, ki so stopile do vrat, gledajo za njim. Zrastli so dobri ljudje... Dobro knjigo so čitali.

In sodelavke se spet razidejo po sobi, kjer se je poleg pultov nabrala že dolga vrsta mladih in kjer za okroglimi, lahno višnjevo zelenimi mizami, sklonjeni nad knjigami, sede malčki.

LEPA PESEM

(Nadaljevanje s 3. strani)

va je za hip obšla žalost, ker ne bo več videl nikogar izmed teh, h katerim je prišel v borbah. A zavrgel je to misel... Še nekaj deset sovražnikov mora podreti in potem umre, ne bo mu težko.

Iznad koruze se je nenadoma dvignil bajonet z belo čmajo... In nekdo je v slabih ritmičnih zakrakal:

»Ej, ne streljaj! Slušaj naš predlog!... Mi predlagamo dosti borbe,« je iz koruze krakal Romun, »za vašo hrabrost mi vam pustiti življenje.«

Fjodorov se glasno zasmeje. »Predlog enoglasno zavračam, brez diskusije,« odgovori Romunu s svojo priljubljeno domisljico...

Bajonet s krpo se je sklonil k tlom. Fjodorov je med govorjenjem neoprezno romolil ven z roko in krogla mu je strgala rokav na jopiču in mu ponesla kožo od dlani do komolca. Sklonil se je k tlom, pogledal kri, ki mu je polzela po laktu, in odgovoril s strelom.

Znova se je razlegla Sajenkov drhteči glas. Znova je zagrmela Fjodorovljeva puška. Vrsta pa je prišla tudi na preostalo municijo, ki je pohajala. Romuni so očitno to slutili po velikih presledkih med posameznimi streli...

Še enkrat je Fjodorov v ledenem drgetu dvignil glavo. Sonce je prešlo zenit in lahno klonilo k zapadu. A pomoč nikakor ne pride in, gotovo, tudi prišla ne bo.

Fjodorov je pomaknil patronovko na treh in iz nje izvlekel dve ročni bombi. To je bilo poslednje orožje. Sajenkov pesem, peta že drugič, se je bližala svojemu koncu, tožna starinska pesem o kozaki boli...

... Romuni spet naskakujejo rov... Fjodorov vrže bombo.

Po močnem grmenju eksplozije je zaslišal stok Romuna in končne besede Sajenkovih pesmi, ki je bil pri kraju svojih moči. Sajenkov je obsedel zaprtih oči in z vsakim tonom mu je glas postajal šibkejši in zamolklejši...

Fjodorov je v roki držal zadnjo bombo in razmišljal, kaj je boljše: ali naj tudi to vrže na Romune, ali pa naj običajno Sajenka in postavi bombo med sebe in njega in izvleče bombno varovalo?

V zadnjem trenutku mučnega razmišljanja ga osvetlilo novi vzkliki. Bili so vzkliki in topot nog v roku. Prva ga je obšla misel, da so ga Romuni obkolili in da se bližajo rovu izza hrbta. Fjodorov je dvignil glavo in se stresel. Pred njegovimi očmi so se pojavile mornarske kape.

Skakaje čez rov so se preko nlega v koruzo zaganjali rdečearmejci. Tedaj je Fjodorov zgrabil puško, se izvlekel iz rova in čuteč, kako mu radostno srce širi prsi in kako ga nosi kot na krilih iznad zemlje, je stekel, da dohiti tovariše.

Ko se je omahujočih nog, ki so se mu zapotekale, ves znojen in upelani vrnil, je Sajenkov sedel še na istem mestu, z glavo sklonjeno na rame. Bil je v nezavesti, le usta je še vedno imel odprta in ustnice so se mu premikale kakor bi se uporno trudili peti že nemo pesem.

Fjodorov skoči v rov, poklekne k Sajenku in dvigne nagnjeno tovariševo glavo. Z dlano, hrapavo od prsti in smodnika, mu je nežno obrisal znojne kaplje z njegovega vlažnega čela in, zroč v njegovo porumenelo lice, je zašepetal:

»Dovolj je, Peter! Odpočij se... Hvala. Lepo pesem si odpel, a lepa pesem v borbi pomaga... Odpočij se, tovariš!«

Boris Lavrenjev

Ivan Cankar

HLAPEC **JERNEJ** in njegova PRAVICA

»Oj, oče, dolga je pot do cesarskega mesta in stare so vaše noge; ne dospete pred tednom dni, če romate dan in noč!«

»Dospeti moram, preden umrjem!«

»Kaj bi, oče, pri cesarju?«

»Da razsodi po pravici, da okara in pomeči krivične sodnike, ki so se rogali staremu!«

Popotnik je zmajal z glavo, žalosten je pogledal na Jerneja, ki je sedel na kantonu ves star in sključen.

»Ne boste nič opravili, oče; težko je priti do cesarja!«

»Zakaj težko?« se je začudil Jernej. »Pri cesarju je pravica — kje drugod, če ne pri njem? Kaj bom hodil k beračem kruha prosit? Šel sem v svoji slepoti, pa so se mi smejali in nič jim ne zamerim. K onemu pojdem, ki ga reže po pravici lačnim in ubogim!«

»Ne pridete do njega, oče!«

»Kaj je v izbo zaklenjen? Okoli in okoli obzidan, ograjen z ograjo do neba?«

»Čuvarji stoje tam, nikogar ne puste do njega!«

»Kako? Cesarjevi cesarji, gospodarjevi gospodarji? Kaj blebečeš v svoji mladi nespameti? Po pravico sem se napotil — kam bi se napotil nego skozi zaklenjene duri, skozi ograjo in zidove? Napotim se, zakaj Bog mi je dal zaupanje, da ne omagam pred koncem!«

Hudo je bilo popotniku, ko je slišal Jerneja.

»Dolga in težka je pot, oče! Čez visoke hribe drži, čez ravni brez mej in konca. Mesec dni hodim, veliko počivam, pa se ozrite na moje noge! Na kantonu že sedite — sto klafter od doma; še sto klafter, pa boste počivali v jarku, dolgo počivali, oče! Vzemite zadnji srebrenik, ki ga še imate, oče, pa stopite v železni voz. Kadar boste v cesarskem mestu in boste okusili veliko bridkosti, pa se spomnite name! Laže izkopljete v kresni noči zlat zaklad nego pravico ob belem dnevu!«

Tako je rekel popotnik in je šel, Jernej pa je gledal za njim ves žalosten.

»Tako mlad je še in tako usmiljeno je njegovo srce, pa nosi že težko krivico na skrivljenem hrbtu! Kje mu je mati, kje sta mu oče in brat, popotniku? Kakor list ga je odneslo preko polja na cesto in nobeden se ne zmeni zanj in nobeden ne pogleda, kadar stopi nanj s težko nogo. Na svojo mater je mislil morda, ki kopni po njem, pa je rekel: ni pravice na svetu, tudi pri cesarju je ni!«

Ko se je Jernej vzdignil s kantona, se je prestrašil in hudo se mu je storilo; zakaj noge so bile kakor od kamna, niso se hotele upogniti v kolenu, niso mogle stopiti.

»Hodil sem dan hoda kakor iz hiše na

polje!« se je spomnil Jernej. »Sto klafter zdaj, pa me sili k tlom!«

Zakaj ne samo cule, tudi krivico dolgih dni je nosil na rami in težka je bila kakor pol sveta.

Noč je bila, ko je stopil v krčmo pred vasjo. Nezaupno ga je pogledal krčmar, neprijazno ga je pozdravila krčmarica. Jernej, ves oprazen in bolan, je bil podoben beraču, ki je prišel ob pozni uri prošit pest sena, da bi umrl na njem.

»Nič me ne glejte, nič se me ne bojte!« je rekel in je položil na mizo srebrni denar. »Popotnik sem, ki gre po pravico h gospodarju, ker je ni našel pri hlapcih!«

»Kam drži pot?« je vprašal krčmar.

»V cesarsko mesto, v cesarski Dunaj, naravnost do cesarja!« je razložil Jernej.

»Ljudje mi niso dali pravice, sodniki mi je niso prisodili, cesar jo bo dodelil v obilni meri!«

Krčmar in krčmarica sta se spogledala, sta se nasmehnili.

Jernej je sezuval škornje z razbolelih nog in, ko je sedel tam sivolasi, sključen, in, ko so se mu tresli nerodni koščeni prsti, je bil kakor stoleten starec, sklonjen preko groba.

»Kruha mi prinesite pa kozarec vina; kar tukaj bom malo na klopi počival; jutri pa naprezite rano, če imate koleseli, da se popeljem do železnega voza. Zakaj star sem že in ves truden, res bi morda ne dospel do cesarskega mesta, ne dospel čez tiste visoke hribe in čez ravni brez konca.«

Hitro je povečerjal in je legel in je takoj zaspal, kakor da bi telo omahnilo v smrt ter ugasnilo nenadoma vse misli.

Takrat so se začele hude sanje Jernejeve. Tako je bilo:

Ko se je jutraj vzdramil, je krčmar napregel in peljala sta se z Jernejem v neznanu mesto. Tam je čakal Jernej v veliki, odlični krčmi, nato je pozvonilo in so ga poklicali in je stopil v železni voz. Črno je bilo v vozu in neprijetno, kakor po trolinobi je dišalo. Tam je sedelo na klopih mnogo tujih ljudi, glasno so se razgovarjali in niso pozdravili Jerneja; pogledali so ga izpod obrvi, kakor da je bil stopil nepoklican v tujo izbo. Jernej je sedel na rob klopi, culo je položil na kolena; voz se je stresel zabobnelo je in zaškipalo. Jernej pa se je odkril in je pokrižal.

»Blagoslovi, Bog, to poslednjo pot; v tvoje roke polagam svojo pravico!«

»Kam ste namenjeni?« ga je vprašal sosed.

»Na Dunaj.«

Vzdignili so glave, začudeni so gledali Jerneja, njegovo ponošeno, zaprašeno obleko, culo na kolenih in škornje na rami.

»Počemu na Dunaj?«

»Do cesarja.«

Tedaj niso več gledali začudeni, temveč zasmejali so se na glas.

»Razloži, sosed, razloži svojo zgodbo!« In ko je pripovedoval zgodbo svoje pravice in svoje težke poti, so se smejali tako veselo, kakor da bi poslušali pisano našejnega komedijanta na semnju.

»Saj ne plešem pred vami, saj vam ne pojem pustih kvant!« je rekel Jernej in jo bil osupel ob njih prešernosti.

Zasmejali so se še glasneje.

(Dolje)

Po naši zemlji

Enakopravnost slov. jezika v šoli

V šoli v Lepeni poučuje učitelj Herman Jelen, doma iz Št. Petra na Vašnjah. O spoštovanju materinskega jezika njemu zaupane slovenske šolske mladine in o enakopravnosti slovenskega jezika ima točno take pojme, kakor jih imajo po veliki večini vsi učitelji na Slovenskem Koroškem. Jelen je tip učitelja, kakršne vzgaja celovško učiteljske že dolga desetletja in jih pošilja kot germanizatorje slovenske mladine na slovensko ozemlje. Prepojen je s sovražstvom do vsega slovenskega in svojega šovinističnega razpoloženja ne more brzdati, kar je popolnoma v skladu s ponemčevalnimi nameni koroških šolskih oblasti.

Ko so otroci med odmorom pri igranju govorili slovenski in igrali okrog šole »kdo se boji divjega moža«, je učitelj Jelen zakričal ves jezen »vorwärts« in jih nagnal v razred. V šoli jih je vprašal, če vejo, zakaj jim je skrajšal odmor. Ko so ga šolarji začudeno gledali in niso vedeli zakaj so za odmor prikrajšani, jim je zagrozil: »Če še enkrat slišim, da se boste slovensko igrali, vam vzamem veliki odmor, saj slovensko itak doma »plederate«. Tukaj pa se igrate po nemško.«

Št. Janž

Od 7. februarja t. l. vodi v Št. Janžu v Rožu tovarišica Krieglova slovenski kuharski tečaj. V tečaju je zares šivahno življenje, ko se nas 14 brhkih, mladih deklet suče okoli štedilnika in se seznanjamo s kuharsko umetnostjo, da bomo znale pripraviti od najpreprostejše jedi pa do kosila za najbolj razvajeni žledec vse in za vsako priložnost. Pravijo, da gre ljubizen skozi žledec, zato se zavedamo, da bodo naši zakonski možje tem bolj ljubizni, čim okusnejše jim bomo skuhale. Poleg kuhanja se učimo tudi šivati in še marsikaj koristnega, kar nam bo kot bodočim gospodinjam in materam prav prišlo.

Na pustni torek smo imele prijeten družabni večer, kjer smo gostom tudi postregle z dobrotami kuharskih izdelkov našega tečaja ter smo se prav dobro imeli.

Zaključek tečaja bo 20. t. m. z razstavo kuharskih in šiviljskih izdelkov in s popoldansko kulturno prireditvijo z igro »Svet brez sovražstva«, ki jo bomo pri nas igrali prvič na Koroškem. Prireditelji bo pri Tišlerju v Št. Janžu. Že danes vabimo na prireditev, ki bo gotovo zanimiva.

Otroci slovenskih staršev so bili nad tako prepovedjo svojega jezika užaljeni in so igranje raje opustili, kakor da bi se igrali po nemško.

V drugem primeru je učitelj Jelen kričal nad učencem Mihejem Kucharjem, ker je svoj izostanek od pouka opravičil v slovenskem jeziku. Zahteval je od njega, da se je moral opravičiti v nemškem jeziku.

Pravica mora zmagati

V različnih pismih, ki jih Pokrajinski odbor OF in ostalim našim organizacijam pošiljajo naši bratje iz svobodne domovine, poudarjajo, da nas svobodna domovina ne bo nikoli pustila na cedilu, temveč se bo vztrajno borila, dokler ne bodo združeni vsi Slovenci, kakor pravi pesnik, »pod streho hiše ene«.

Tako so člani Zveze borcev Narodnoosvobodilne vojske za mesto Jesenice na svoji redni letni skupščini poslali Pokrajinskemu odboru OF za Slovensko Koroško pismo, v katerem med drugim pravi:

Tako torej učitelji na Slovenskem Koroškem prepovedujejo slovenskim otrokom materni jezik in jim vsiljujejo nemščino ter jih tako ponemčujejo. Slovenske matere v Lepeni pričajo, da govori avstrijski zunanji minister dr. Gruber v Londonu neresnico, ko pripoveduje pravljice o pravicah koroških Slovencev in o enakopravnosti slovenskega jezika.

ško pismo, v katerem med drugim pravi:

»Pošiljamo vam borbene pozdrave in vas pozivamo, da vztrajate do zadnjega v pravični borbi za priključitev slovenskega ozemlja Koroške k Jugoslaviji.

Bolj kot kdaj koli prej morate v teh dneh ostati v strnjenih vrstah v trdnem prepričanju, da mora kljub mednarodnim spletkam končno le zmagati pravica.

Naj živi slovenski del Koroške v okviru velike Jugoslavije!«

Gozdni delavci morajo biti pravično plačani

Pokrajinski odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško se ja na svoji seji 24. 2. 1949 bavil tudi z vprašanjem gozdnih delavcev. Iz poročila, ki ga je na seji podal zastopnik gozdnih delavcev, je razvidno, da so gozdni delavci v okoliščinah, od katerih je odvisen zaslužek njihovega dela, izmed vsega delavstva najbolj izkoriščani. Pokrajinski odbor je ugotovil, da je zaslužek gozdnih delavcev nezadosten in da je s tem gozdnim veleposestnikom, lesnim industrialcem in -trgovcem dana možnost, da z več kot osemurnim delom na dan izkoriščajo gozdne delavce in si tako večajo svoje profite. Takošnjo zboljšanje socialnega položaja gozdnih delavcev s tem, da bodo za dnevno osemurno delo sprejeli zaslužek, ki bo tudi odgovarjal njihovu težkemu in nevarnemu delu, je brezpogojno potrebno in tudi možno.

Pokrajinski odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško je zato poslal deželnemu vodstvu avstrijske sindikalne zveze posebno resolucijo in zahteval, da mora avstrijska sindikalna zveza takoj stopiti v pogajanja in zastaviti vse sile, da bo gozdnim delavcem zvišan redni zaslužek, da bodo dobili za dnevno pot na in od delovnega mesta kakor tudi za čas, ko zaradi dežja ali snega ne morejo delati, primerno odškodnino ter da za delo

v strminah dobijo zasigurano posebno nevarnostno doklado. Gozdnim delavcem morajo dodeliti tudi večje količine živil, predvsem mesa in masti.

V resoluciji je ob koncu rečeno: »Čas je, da sindikalna zveza enkrat pošteno potrese za denarno mošnjo gozdnih veleposestnikov, lesnih industrialcev in trgovcev ter zastavi vse svoje sile za pravice gozdnih delavcev.«

Ledenice

Malodušni ljudje vedno zagotavljajo, da pri nas ni mogoče razgibati ljudstva. Toda izkušnja govori drugače. Kjer se odgovorni činitelji za stvar zavzamejo in potrudijo, uspeh ne izostane. Tako je bilo tudi pri nas na Ledenicah. Kar zadovoljiva je bila udeležba na kmečkem strokovnem tečaju, ki ga je, 9. t. m., organizirala Kmečka zveza za Slovensko Koroško. Tečajniki, posebno mladinci, so z zanimanjem opazovali, kako spretno je znal mladi sadjarski veščak Mirko Nachbar iz Vidre vesi pri Pliberku zasukati drevesne škarje in cepilni nož. Vsi smo mnogo pridobili na praktičnem znanju razumnega sadjarstva. Ugotovili smo tudi vzroke, zakaj ne uspeva starejše sadno drevje v Spodnjih Borovljah. Naš stari znanec, kmetijski strokovnjak Vernik, je na pod-

lagi preizkušnje zemlje povedal, kako bilo pri nas potrebno gnojiti z oziroma na splošno pomanjkanje fosforne kisline in z oziroma na srednjo množino kalija v količini 25 miligramov.

Z našim še mladostno razgibanim sosedom Resmanom smo tudi ugotovili posledice avstrijske gospodarske politike. Do čim vpijejo naše okopavine na naši izprani zemlji po kaliju, drdra mimo Ledenic vagon za vagonom kalijevih umetnih gnojil v sosedno državo. Ali ne bi mogla tudi Avstrija skleniti s Poljsko ali Sovjetsko zvezo tako trgovinsko pogodbo, da bi naše kmečko gospodarstvo dobilo zadosti kalijevih gnojil, ki nam jih zapadne države ne morejo nuditi.

Mnogo zanimivega in novega smo slišali na tečaju in bomo pridobljeno znanje izrabili v korist našega kmečkega gospodarstva.

Škofiče

Tudi lepe zimske dneve izrablja naš kmečko-delovni človek v težki današnji borbi za obstoj in delo v gozdu in na polju ter za svojo strokovno izobrazbo. Zato smo se zbrali dne 7. t. m., v kar lepem številu na tečaju Kmečke zveze. V naši sredi smo mogli spet pozdraviti našega nam že iz prejšnjih let znanega tovariša sadjarja inž. Marka Polcerja. Tovariš Polcer nam je dal koristne nasvete glede sadnih vrst z oziroma na potrebe letovišč ob Vrbskem jezeru. Tovariš Vernik pa je v zelo živahni diskusiji, ki sta jo vodila tovariša Janše in Humnik, odgovarjal v domači besedi na različna aktualna vprašanja gospodarskega značaja. Pred zaključkom smo si na večer še ogledali Umekovo čebelarstvo in še nekatere kmetije ter odšli v Pinjo ves.

SPZ naznanja:

Slovensko prosvetno društvo »Edinost« v Pliberku bo v nedeljo, dne 13. februarja 1949, ob 14.30 uri, v telovadnici meščanske šole v Pliberku igralo igro »Lepa Vida«. Nastopili bodo tudi domači pevci in šmihelski tamburaši.

Dne 19. marca 1949, popoldne bodo igrali v Hodišah igralci iz Radiš Meškovo igro »Henrik«.

Strokovni tečaj Kmečke zveze:

V torek, dne 15. marca 1949, pri Lipušu v Prible vesi.

V sredo, dne 16. marca 1949, pri Prusniku p. d. Wölfinu v Železni Kapli.

V četrtek, dne 17. marca 1949, pri Burgerju v Šmartnem pri Važenberku.

V petek, dne 18. marca 1949, pri Šmonu v Št. Gandolfu pri Kotmari vesi.

Začetek povsod ob 9. uri dopoldne.

Kmečka zveza za Slovensko Koroško naznanja:

Javna zborovanja:

V nedeljo, dne 13. marca 1949 ob 9. uri v Narodnem domu v Št. Jakobu v Rožu.

Ob 14. uri, v gostilni pri Maliju v Zgoranjem Kotu.

FRANCE SLOKAN

KRUHU

POVEST O BELEM

Prav tako jasno pa je, da bi bili gozdovi prej ali slej uničeni, če bi sekali več lesa kakor bi ga priraslo. Površina gozdov bi se krčila od leta, odnosno gozdovi bi se čedalje bolj redčili. Ker bi pa prirast že v začetku prevelike sečnje zastajala za količino posekanega lesa na leto; bi se vedno bolj krčila, zakaj na zmanjšani površini bi bila še tem manjša. To se pravi, da bi gozdovi čedalje hitreje propadali. Kaj kmalu bi nastala takšna škoda, da bi je ne mogli več popraviti desetletja, če tudi bi jo začeli resno popravljati. Gozd ne zraste v petih letih; tudi deset, dvajset let je premalo. Življenjska doba drevesa je mnogo daljša kakor človekova. Nekatera drevesa rasejo po več sto let, preden dozori.

Najhuje pa je, da včasih ni niti več mogoče pogozditi posek, ker je voda že odnesla prst. Pogozdovanje krasi je zelo težavno in nevhvalno delo.

Kako naj torej preprečimo nevarnost, da bi se površina gozdov ne začela krčiti? Kako naj dosežemo ravnotežje med posekanim lesom in prirastjo?

Človek, ki je res razumen, svoboden gospodar naravnih zakladov, ne bo dopu-

stil, da bi bilo porušeno ravnotežje v naravi — med polji in gozdovi, med vodami in »suhimi« površinami. Še celo izboljševal bo to razmerje med zelenimi in vodnimi ter neporaščenimi površinami. Popravil bo naravo, ne pa je kvaril. Zavezanik bo življenja, ne njegov sovražnik. Nikakor ne bo posnemal roparskega kapitalista, ki na lovu za profitom uniči kakor Huni cele pokrajine, nakar »investira« kapital drugje, kjer se obeta dober plen.

Nedvomno si pa že večkrat slišal ali bral, da delajo dandanes iz lesa tudi vlakna za tkanine ali »celulozno volno«. Snovi, ki jih je rastlina nakopičila v svojih stanicah, jih »izdelala« iz rudnin in zraka (oglikovega dvokisa), uporablja kemik kot surovine za svoje čarovnije. Kemik je tudi ogeljar, kajti kuhanje ogla je tudi kemija, čeprav še zelo preprosta. Iz lesa je pač mogoče pridobiti mnogo več kakor le oglje, če ga »prekuhavamo« nekoliko drugače kakor ogeljar. Kemik zna pridobiti iz lesa umetno svilo, očetno kislino, alkohol, saharin in nešteto reči, o katerih se marsikomu niti ne sanja, da se »skriva« v lesu. V lesu se skriva: hrana, obleka, strehivo, kavčuki, razna olja

in kar imenujemo kratkoma »kemikalije«. Les bi pa bil dragocena surovina že, če bi nam dajal le celulozo za papir.

Zato je mogoče koristno uporabiti vse lesne odpadke. Iz žagovine bomo izdelovali gradbene plošče. Lahko jo pa uporabljamo še za marsikaj bolj dragocenega. Kdo ve, kaj vse bo še mogoče pridobiti iz lesnih odpadkov! To je naloga kemikov!

Strokovnjaki nas bodo morali še dobro poučiti, kaj je les, da ga bomo znali mnogo bolj ceniti in ne le gledati nanj kot na »drva«.

5. Najhujiš gozdni škodljivci

Gozdove uničujejo številni škodljivci. Dobro je n. pr. znano, da je eden najnevarnejših lubadar. Toda navadno je najhujiš gozdni škodljivec človek. Takšnih škodljivcev je pri nas še zelo mnogo, zato je tudi nevarnost, ki preti gozdovom, resna. Najhuje je, da se niti ne zavedajo, kakšni škodljivci so.

Včasih spada med gozdne škodljivce vsa vas. Vsak seka po mil volji. Odpadki segnijo je v gozdu. V lubju, ki je tudi draga surovina, se vgnezdijo škodljivci. Na zanemarjenih posekah nastanejo v odpadkih cela legla gozdnih škodljivcev.

Vas ima svojo žago. Ponosna je na njo, tako da bi bili vaščani užaljeni, če bi kdo dejal, da so nekatere druge žage mnogo boljše. Takšnih malih žag je pri nas na stotine. Nekateri jih goreče zagovarjajo, češ potrebne so in imajo velik pomen za našo lesno industrijo. Drugi pa

dokazujejo, da so takšne male žage pravje uničevalnice dobrega lesa. Izdelki teh žag so grobi. Zastarele male žage ne režejo desk, ki bi imele točno, enakomerno debelino. Pri debelini desk pa gre za milimetre. Pri malih žagah tudi ni mogoče dobro izkoristiti odpadkov. Poglavitna nesreča pa je v tem, da stotine malih žag onemogočajo ustanovitve velikih, dobro opremljenih in urejenih obratov. Ob veliki žagi bi bilo mogoče sezidati celo vrsto obratov, na primer tovarno pohištva, tovarno celuloze, papirnico, tovarno za predelavo lesnih odpadkov itd. — skratka cel lesni kombinat kakor imenujemo takšno skupino med seboj povezanih tovarn.

Potrebujemo lesne kombinat. Zakaj? Da bomo les uporabljali čim bolj umno; da bomo izkoristili čim bolj odpadke; da bodo žagarski izdelki čim cenejši; da bomo lahko izdelovali poceni zložitve hiše in gradbene plošče iz lesnih odpadkov; da se bo lahko razvila kemična industrija na podlagi izkoriščanja lesa; da bomo izdelovali več celuloze; da se bo razvila tekstilna industrija, ki uporablja lesna vlakna; da bomo izdelovali več papirja.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. France Petek, Velika vas. Glavni urednik: Franjo Ogris, odgovorni urednik: France Kosutnik, oba Celovec, Salmstrasse 6. Uprava Celovec, Volkermarkter Straße 21. Opombe se naj pošiljajo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1, telefon 272. Tiska: »Kärntner Volksverlag G. m. b. H.« Celovec, 10. Oktober-Straße 7.

Tudi mi imamo vso pravico do subvencij

Principielno stališče k deželni in državnim prispevkom za izboljšanje razmer na podeželju

V koroškem deželnem proračunu za leto 1949 je za pomoč in izboljšanje kmetijstva predvidenih 7.800.000 S. Ta denar, ki ga hoče dežela staviti na razpolago kmetijstvu, je namenjen za subvencije pri kmetijstvu, pri elektrifikaciji, napravi vodovodov, pri izgradnji in popravilu gorskih in tovrstnih poti, pri osuševanju in kultiviranju močvirij ter za podrobne javne prispevke pri napravi gnojničnih jam, popravilu hlevov itd. Poleg vsega, ki je za kmetijstvo določena v deželnem proračunu, pa so za pomoč kmetijstvu določene posebne postavke še v državnem proračunu.

Poleg tega je že več let v teku posebna akcija za izboljšanje planinskih in gorskih pašnikov, za kar dodeljujejo letno visoke javne podpore, prvenstveno za očiščenje pašnikov od kamenja gozdnega mladja, rušja in drugega nadležnega plevela za zgradnjo planinskih hlevov, za oskrbo živine z vodo ter popravilo planinskih poti.

Ves ta denar nabirata dežela in država iz davkov, ki jih plačuje vsak posestnik in vsak državljan. Iz tega je že samo po sebi umevno, da ima do državnih in deželnih prispevkov pravico vsakdo, brez razlike na narod ali strankino pripadnost; še veliko manj pa sme igrať tukaj vlogo velikost posestva. Tukaj moramo še posebej poudariti, da morajo dobiti takšne podpore v prvi vrsti pokrajine in kraji z velikim številom malih, srednjih in gorskih kmetov, kraji, ki so s svojo rodovitno, gospodarsko zaostalostjo in izčrpanostjo zaradi naravnih nepravil ali drugih okoliščin.

Če vendar pogledamo posamezne doline, občine in vasi ter njihovo gospodarsko stanje, moramo reči, da Slovenska Koroška do danes iz teh virov še ni doblila znatnejših podpor, kljub temu, da so vsa desetletja iztirjavali tudi pri slovenskem kmečkem prebivalstvu iste davke kot pri kmečkem prebivalstvu v drugih predelih Koroške. Podpore so oblasti dodeljevale v nemške predele, v največji meri so jih dobili tamkajšnji veleposestniki in šerrenpavri.

Samo nekaj primerov nam bo to že potrdilo. Hudourniki v Rožu odnašajo leto za leto velike količine zemlje, se grizejo vedno bolj in bolj v kmečko zemljo ter popravljajo temkašnje njive in travnike. V Poduni so velikanska močvirja z več sto hektarjev površine neosušena, prav tako v okoliščini Škofljice in Hodiš. Celotne Gure od Velinje vasi pa do Sv. Lucije nimajo še elektrike, prav tako ne Blato, Radiše in vse številne gorske vasi in vasice. Nešteto je vasi, ki še niso oskrbljene s pitno vodo, kjer morajo črpati vodo po več desetih metrih iz zemlje. Celotna občina Svetna ves še nima vodovoda in je prebivalstvo prisiljeno, da pije vodo iz neznane potoka, ki teče po več km daleč na prostem. Nebroj gorskih vasi ni povezan s prometom, ker ni za občni promet uporabnih vozni in tovrstnih poti. Radiše, ki ležijo pet kilometrov od Celovca, še vedno nimajo ceste, prav tako še niso povezane s tovrstnim potom obdravske vasi Gur in druge gorske vasi. V vseh primerih morajo kmetje spravljati s trnjenjem človeka in živali tovore od in do doma.

Svojevrstno vprašanje na Koroškem je regulacija in kultivacija pašnikov in planin. Med tem ko beležijo nemški predeli s pomočjo javnih podpor velik napredek v pašništvu in ureditvi planin, medtem ko so tam, že po vojni pričeli z izboljšanjem in oskrbovanjem 99 planin, so planinski in gorski pašniki na Slovenskem Koroškem popolnoma zanemarjeni. O kakšnem organiziranem izboljšanju in načrtnem delu strokovnjakov pristojnih oblasti do danes na Slovenskem Koroškem ne more biti govora. Brezbrižno puščajo planine po Rožu in Poduni v nemar, da zaraščajo in da se na njih nabira kamenje. Pota na te planine so tako, da si živina lahko polomi noge. Položaj pašnikov je najboljši dokaz, da germanizacija koroških Slovencev pospešuje z gospodarskim zapostavljanjem in zatiranjem, kajti hrbtnica našega kmetijstva je živina. Živino reja brez pašnikov pa mora pri nas propasti.

Na osnovi tega pregleda stoji danes vprašanje takole: Če smo že vsa leta dopuščali, da je oblast z denarjem iz naših davkov pomagala drugim, podpira in

pospeševala protislovenske in vojnoujskaške ukrepe, nas pa ugonablja, danes tega nikakor ne moremo in ne smemo več dopuščati. Če nam je oblast za to leto naprtla poleg zemljiškega davka še 25 odstotno doklado, da spravi skupaj milijone, s katerimi potem razpolaga v našo škodo, potem je treba podvzeti vse, da oblast od teh milijonov da za potrebe Slovenske Koroške toliko na razpolago, da bodo naše doline, občine, vasi in planine v istem stanju kot so pokrajine v drugih predelih države.

Vemo pa iz izkušenj, da je treba vsako stvar in vsako izboljšanje desetkrat zahtevati in se za to do zadnjega boriti. Nobena stranka in ustanova nima za izboljšanje gospodarskih razmer na Slovenskem Koroškem resničnega interesa. Kolikor govorijo o tem, naše ljudstvo samo sleparijo. Zato je dosega javnih prispevkov za zgoraj navedene potrebe mogoča edino le v skupnosti in organiziranem delu vsega prebivalstva v Kmečki zvezi za Slovensko Koroško, ki je v borbi za pravice kmečko-delovnega ljudstva dosledna in nepopustljiva. Blaž Singer

Gnojnica povzroča pozebo mladih sadnih drevesc

Dobro je znano, da po naših dolinah in ravninah mlada sadna drevesca rada pozebo. Če se ne motim v svojih opazovanjih, pride jesenska pozeba posebno tedaj, če sledi suhemu poletju mokra jesen in že zgodaj pritisne mrz, čeprav samo za en dan. Suho poletje zadržuje drevesce v rasti, zato začne tembolj rasti v mokri jeseni. Če pritisne v tem času, ko je drevesce še v rasti, torej še v soku, mrz, voda zleden, raztrga in razcefra kožo, ki se potem poagoma posuši. Mi seveda ne opazimo pogina takoj, ker se bo drevesce posušilo najbrže šele prihodnjo vrgred ali celo šele do prihodnje jeseni. Pri močnejših drevescih bomo opazili pogin včasih šele v drugem poletju.

Pozebi posebno podvrženo je sadno drevje v onih legah, ki so izpostavljene mrzlemu vetru od jugovzhoda. Sadno drevje rado pozeba tudi v kotlinah, kjer se pozimi zbira mrzel zrak. Da je odpornost proti pozebi odvisna od sadne vrste, je razumljivo. V splošnem lahko rečemo, čim žlahtnejši je sad, tem občutljivejši je za pozebo. So pa tudi izjeme, da je katera žlahtnejša vrsta precej odporna proti pozebi, navadna gospodarska vrsta pa zelo občutljiva za pozebo.

Pri izbiri sort za pozebo lege moramo torej še posebno upoštevati odpornost proti pozebi.

Odpornost sadnih drevesc proti pozebi je v veliki meri odvisna od vzgoje drevesca v drevesnici. Strokovnjaki stojijo še sedaj večinoma na stališču, da je za drevesnico potrebna najboljša zemlja, ker samo tedaj bodo drevesca bujno rastle, drevesce bo v par letih zrelo za oddajo, bo lepše rasti in ne bo toliko odpadka kot na slabši zemlji. Bujno rasteča drevesca pa nimajo toliko odporne sile proti pozebi, ker je les bolj gobast. Zato

je to stališče le v korist drevesničarja, za čim boljše rentabilnost drevesnice in čim boljši izkupiček.

Takšna drevesca torej niso za pozebo ne lege. Da bi bila drevesca odpornejša proti pozebi, bi smeli drevesničarji za deblo drevesc uporabljati vedno le proti pozebi odporne vrste. Na žalost se drevesničarji tega pravila še prav malo poslužujejo, ker ni tozadnega predpisa, drugič pa bi trajala gojitev drevesc v drevesnici eno leto dalj. Če drevesničar drevesca noče gojiti tako, da bodo proti pozebi odporna, je rentabilnost drevesničarstva manjša, ob slabih cenah drevesc pa rentabilnost sploh ni dana.

Sadjarji pa šestokrat tudi sami napravijo sadna drevesca za pozebo občutljiva, in sicer z uporabo gnojnice. Pred kratkim mi je Temeljnov sin na Proboju pripovedoval, da mu skoraj vsa drevesca poginejo. Na vprašanje, če drevesca po sajenju sploh ne ozelenijo več, ali poginejo šele pozneje, ko so že rasla, mi je povedal, da v začetku drevesca bujno rastejo in šele pozneje pozebejo. Ko mi je omenil prvotno bujno rast, sem takoj slutil, da jim dovaža gnojnico, kar je tudi sam priznal.

Moj brat ima nasad od leta 1937. V teku prvih šestih let so ta drevesca imele vsako drugo leto zakopan hlevski gnoj. Vmes je dal fosfatna in kalijeva gnojila. Večina teh drevesc je minulo zimno pozebla in dobila na deblu takšne pozebe, da za njihovo obrast ni nobenega upanja. Za to pozebo nisem takoj našel vzroka, ker drevju ni gnojil z gnojnico. Končno sem se spomnil, da je redno vsako leto vozil gnojnico na travnik. Čeprav gnojnico ni dovažal neposredno drevju, je vendar dosegla njih korenine in so zato drevesca postala za pozebo občutljiva in končno pozebla. Z Hojnikom v Mokrijah

sva pred letom ogledovala njegov sadovnjak, kjer so se drevesom sušile krošnje. Tudi on je dejal, da vozi leto za letom gnojnico v sadovnjak. Jaz sicer nisem mnenja, da gnojnica napravi tudi stara drevesa za pozebo občutljiva, gotovo pa je, da tudi stari drevesom ne smemo dati gnojnice dve ali celo več let zaporedoma.

Hirtl v Lepeni mi je pred par leti kazal jablanove šore in mi je povedal, da je drevesa uničil s tem, da je napeljal gnojnico z gnojnične jame v sadovnjak. Tudi v tem primeru so bila že stara drevesa.

Zakaj gnojnica povzroča pozebo, se bo vprašal vsak sadjar. Odgovor je povsem enostaven. Gnojnica je v prvi vrsti dušičeno gnojilo, ki sicer vsebuje tudi precej kalija, toda zelo malo fosforove kisline. Dušik požene drevo v bujno rast, toda les ostane gobav, ker mu primanjkuje fosforne kisline. Zaradi obilice dušika raste drevesce poleg tega predolgo v zimo in prvi mrz dobi drevesce v rasti, torej v soku, ki zledeni in led raztrga tkivo kože. Isto bi se nam najbrže zgodilo, če bi gnojili s kupljenimi dušičnatimi gnojili.

Kakor pa opazujem, staremu sadnemu drevju, ki že obilo rodi, gnojnica ni nevarna, če mu je ne navozimo dve ali še več let zaporedoma oziroma enkrat v preveliki množini. Hirtl iz Lepene je bil nepreviden, ker je spustil gnojnico potem naravnega iztoka iz gnojnične jame v sadovnjak in je mogoče pustil teči gnojnico dalje časa na isto mesto.

Staro drevo, ki ne raste več, porabi dušik gnojnice za tvorbo sadu. Zato je razumljivo, da mu gnojnica ni tako nevarna kot mlademu drevesu, ki porabi dušik samo za rast. Vendar je pri uporabi gnojnice pri starejšem sadnem drevju in v sadovnjakih vedno priporočljivo, da jo mešamo z vodo. Dajmo sadnemu drevju namesto gnojnice predvsem fosfatnih in kalijevih umetnih gnojil!

Inž. Marko Polcer

DROBNI NASVETI

Če dobijo pujski v času bukanja svinje drisko. V tem primeru damo pujskom lesno oglje. Zdrobljeno oglje damo pujskom zaradi poljubnega uživanja v posebno posodo ali pa ogle zmešamo z vodo in napravimo gosto kašo, katero namažemo živalim na jezik. Razen tega lahko tudi seske svinje namažemo s kašo lesnega oglja. Po trikratni ponovitvi te metode zdravljenja driska predvidoma zgine, ako niso razen bukanja še kakšni drugi razlogi, da so postali pujski driskavi.

Kdaj molzemo kravo po otežitvi? Neposredno po otežitvi molzemo kravo le, če je vime tako močno napeto, da iz nje ga že kaplja mleko in kaže krava očitne bolečine. V tem primeru vendar ne smemo nikdar do čistega izmolziti (in sicer samo v tem prvem in edinem primeru), ker s tem znatno preprečujemo nevarnost poporodne vročine pri kravi. Posebno v primeru težke otežitve ali kake druge oslavitve krave molzemo šele kakih štiri do šest ur po končani otežitvi. Smotrnost tega ukrepa prikazuje narava že s tem, da je vime navadno še zelo ohlajeno in vsled tega potrebno posebne oskrbe. V tem primeru pa je v nasprotju s prvim potrebno, da izmolzemo čim čistejšo in temeljiteje.

Pomajevanje v kmečkem gozdu

(Nadaljevanje)

Delo sajenja se razdeli tako, da ena ali dve osebi delata jamice, kakšno dekle pa sadi. V slabi zemlji se računa, da napravi moški kopač okoli 200 jam. Pri kopanju jam v strmi legi se mora ruš obrniti na spodnjo stran, ker ta zadržuje prst in pozneje zbira vlogo. Jama mora biti široka, velikost se ravna po velikosti sadik. Glavno je, da je v njej dovolj drobne zemlje, da se sadike lažje primejo. Zato mora biti jama tudi globoka za one vrste, ki imajo dolge srčaste korenine. Kamenje in korenine prejšnjih dreves moramo odstraniti, da ne ovirajo sajenja. Na kamenitih tleh moramo večkrat donasiti rodovitno prst, da potem moremo vsaditi drevesce. Mesto za drevesce izberemo v zavetni legi in po možnosti v dobri zemlji. Razdalja vrst je okoli 2 m, v vrsti pa sadimo 1,5 do 2 m narazen. V slabi zemlji in pri slabih sadikah sadimo gosteje. V sploš-

nem bi priporočali gosto sajenje, ker se že v mladosti posuši dosti drevesc. Na ha površine potrebujemo okoli 4.000 sadik. Sadijo navadno ženske, ki morajo pri tem delu biti silno pazljive. V loncu ali žetanju nosijo seboj sadike, kajti v rokah bi se proste lasaste korenine posušile in bi se mnogo sadik zgubilo.

Pri vsaki jami je treba preudariti, kakšno drevo bi z ozirom na zemljo in lego uspevalo. V široko jamo vsadimo močno smrekovo sadike, na slabi zemlji in na hribi bor in macesen. Kjer obstoja nevarnost gozdnega plevela, sadimo senčne rastline — smreko, jelko, in bukev. Po tem preudarku pričnemo s sajenjem. Z rokami damo vso zemljo na stran nato postavimo sadike v sredino jame, tako da se korenine raztegnejo na vse strani. Vse korenine dobro pokrijemo z zemljo do »vrata«, ki se vidi na vsaki sadiki na tistem mestu, kjer je prišla v drevesnici z zemljo v dotiko. Zemljo oko-

li sadike dobro stlačimo, da drevesce trdno stoji. Poskus, ali je sadike dovolj močno vsajena, napravimo na ta način, da pri smreki s prsti zgrabimo nekaj iglic in potegnemo. Če sadike s tem ne vzdignemo, temveč samo izpulimo igle, je sajenje dobro izvršeno. Nazadnje zravnamo rušo in preostalo zemljo, da dobi površje okoli sadike obliko skleda, kjer se ob dežju lahko zbira voda. Če se v nasajen gozdni parceli pase živina, moramo mlada drevesca zavarovati s količki, da jih živina ne pohodi in obje.

Kakšne vrste dreves sadimo?

Da izberemo pravo vrsto za sajenje, moramo natančno vedeti kakšne zahteve ima gozdno drevje do zemlje in svetlobe in kako raste. Gozd se bo dobro razvijal, dal najvišji letni prirastek ter izboljšal gozdna tla le tedaj, če bo prišla prava vrsta v pravo lego.

Posebno moramo paziti na to, da s sajenjem dobimo mešan gozd, ker ta najbolj izrazi gozdna tla in je najbolj odporen proti vetru, snegu in raznim gozdnim škodljivcem. V goratih krajih je najbolj

razširjena smreka, ki ima svoje korenine plitvo v zemlji in ki potrebuje vlažno zemljo z mineralno podlago. V mladosti počasi raste in prenese več let obsenčenja. Vpliv na gozdna tla je vsled dobrega obsenčenja do starosti dober.

Bor in macesen v mladosti hitro raste in zahtevata vso dobro svetlobo od vseh strani. Uspevata tudi v slabi zemlji, požeteta korenine v globino. Gozdna tla tudi v starosti slabo obsenčita in jih zaradi tega imenujemo sončni ali svetlobni vrsti. Smreko, jelko in bukev pa nazivamo senčno drevje. Jelka uspeva v mladosti samo v senci, zaradi tega se ne goji dosti v drevesnicah. Ona je odporna proti vetru in stavi do zemlje iste zahteve kot smreka.

Listovci so odporni proti vetru. Bukev uspeva v senci drugega drevja, posebno dobro pod borom in macesnom in nadomestuje njihovo pomirnjakljivo obsenčenje gozdnih tal. Zahteve do zemlje so skromne. Jesen, javor, hrast in lipa zahtevata globoko zemljo. Vsi listovci z obilnimi listi dobro gojijo gozdna tla in jih izboljšujejo. (Dalje prihodnje)